

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

**НЕРУБАЙСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС
«ШКОЛА-ГІМНАЗІЯ»**

**МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В
СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Одеса – 2022

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано Вченою Радою
Державного закладу
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»
Протокол № 9 від 25 лютого 2022 р.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Олексій Анатолійович Листопад

Доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Одеського національного університету імені І.І. Мечникова Ірина Петрівна Анненкова

Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник наукових праць / редкол. О. Я. Чебикін та ін. Одеса: Університет Ушинського, 2022. 190 с.

© Кафедра педагогіки
Університету Ушинського, 2022
© ЗЗСО I-III ступенів Нерубайський НВК «школа-гімназія»
Нерубайської сільської ради, 2022

2. Державний стандарт базової середньої освіти (2020 р.) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/10/08/derzhstandartbazovoi-osvityprezentatsiya.pdf>.

3. Типова освітня програма для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennyatipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>.

4. Ляшенко О. І. Чим новий стандарт відрізняється від попередніх? URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-11-5>.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА СУЧАСНОМУ УРОЦІ ГЕОГРАФІЇ

С.В. Маркітан,

вчитель географії,

ЗЗСО І-ІІІ ст. Нерубайський НВК «школа-гімназія»

Нерубайської сільської ради

Біляївського району Одеської області

Урок – це дзеркало загальної та педагогічної культури вчителя, показник його особистого кругозору, ерудиції, інтелектуального рівня.

Урок – це процес, по завершенню якого судять про педагогічне мистецтво вчителя.

Це візитна картка викладача.

Урок – це складна організаційно-педагогічна система з взаємопов'язаними та взаємообумовленими елементами.

Урок – «авансцена» безперервної взаємодії вчителя та учня.

Згідно з вимогами сучасності ми, вчителі, маємо готувати конкурентоздатних учнів. Учні повинні володіти сучасними технологіями самоосвіти, бути адаптованими до умов мінливої реальності, вміти приймати рішення.

Перед вчителем стає задача формування ключових компетентностей, які є результатом освітнього процесу, де основними видами є - пізнавальна, ціннісно-орієнтаційна, перетворювальна, комунікативна, естетична, фізична, проектна діяльність [2].

На жаль, практика останніх років свідчить про те, що більшість випускників шкіл не вміють вчитися. В офіційних документах неодноразово відзначалася тенденція до зниження якості знань випускників середньої школи

та відсутності в них сформованого вміння самостійно шукати ці знання, планувати й здійснювати самоосвіту. Саме тому в «Державному стандарті базової середньої освіти» були затверджені «ціннісні орієнтири» які допоможуть вчителю спрямувати свої дії на впровадження саме компетентнісного підходу [2].

Ключовими компетентностями, яких має набути учень кожного загальноосвітнього навчального закладу України, є:

- уміння вчитись;
- уміння спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами;
- математична і базові компетентності в галузі природознавства і техніки;
- соціальна компетентність;
- загальнокультурна компетентність;
- здоров'язберігаюча компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- громадянська компетентність;
- підприємницька компетентність [1].

Під ключовими ми маємо на увазі універсальні, тобто надпредметні компетенції. Кожна з компетентностей набуватиметься послідовно, поступово, у ході вивчення різних предметів, на всіх етапах освіти. Будь-який шкільний предмет посідає особливе місце у навчанні та розвитку дитини. Адже на уроках географії ми допомагаємо учням набути «галузевих», тобто предметних компетенцій, і це неможливо здійснити без формування у сучасного учня «критичного мислення». Саме урок із використанням технології критичного мислення дає змогу досягти зазначених цілей.

Критичне мислення означає зовсім не негативність суджень або критику. А розумний розгляд різноманітних підходів. Це здатність ставити нові питання та аналізувати інформацію з тим, щоб застосувати отримані результати як до стандартних, так і нестандартних ситуацій.

Розглянемо основні особливості, цілі, завдання та технологія «Розвиток критичного мислення»

Для того, щоб змусити "равликів -учнів" вийти зі свого будиночка та допомогти знайти саме ту стежку, яка приведе їх до успіху, слід визначити, чого ми хочемо досягти на шляху пізнання. Ми виділяємо наступні пріоритети:

- сприяти розвитку розумових навичок учнів, необхідних не тільки в навчанні, а й у звичайному житті (уміння приймати виважені рішення, працювати з інформацією, аналізувати різні сторони явища та ін);
- вчити дітей думати критично (творчо);

- розвивати у них вміння працювати разом з іншими людьми;
- допомогти усвідомити важливість та значущість самоосвіти в житті людини;
- навчити дітей брати на себе відповідальність за власну освіту та розвиток;
- організовувати навчальний процес, націлений на відповідальну взаємодію;

Основні підходи, що лежать в основі уроку географії:

- діяльнісний;
- системний;
- особистісно-орієнтований;
- цілісний [2].

Діяльнісний підхід передбачає врахування мети, змісту, форми, методів, засобів, а також сучасних умов викладання.

Системний підхід дозволяє проаналізувати, досліджувати, розвинути об'єкт як цілісну, єдину систему.

Особистісно-орієнтований підхід надає кожному учню, спираючись на його здібності, схильності та суб'єктивний досвід, можливість реалізувати себе у пізнанні та навчальній діяльності.

Цілісний підхід передбачає систему, що включає виховання, освіту, навчання, соціалізацію та творчий саморозвиток учнів

Метою уроків географії є розвиток розумових навичок учнів 6-11 класів, необхідних не тільки у навчанні, а й у звичайному житті (уміння приймати рішення, працювати з інформацією, аналізувати різні сторони явищ), формування інтелектуальних якостей особистості, конструювання свого освітнього маршруту. На уроках ми використовували технологію «Трифазова структура уроку». Кожна «фаза» мала свої цілі, та методи їх досягнень. Отже, основа технології – трифазова структура уроку:

I фаза - Виклик: 1 мета – викликати наявні знання;

2 мета – мотивувати учнів;

3 ціль – підвищити активність.

На стадії виклику використовую такі методичні прийоми:

- кошик ідей;
- кластери;
- таблиці.

II фаза - Осмислення: 1 мета – здобуття нових знань;

2 мета – осмислення нових знань;

3 ціль - співвідношення з тим, що знали.

На стадії осмислення змісту триває активна самостійна робота учнів. Тут застосовували такі прийоми:

- читання тексту методом «Інсерт»;
- читання із зупинками;
- таблиці питань.

III фаза - Рефлексія: 1 мета – узагальнення;

2 мета – присвоєння знань;

3 мета – формування власних відносин [2].

На стадії роздумів ми використовували метод «мозкового штурму».

!!! Хочу окремо виділити метод «Інсерт», він теж здійснюється у кілька етапів:

I етап: пропонується система маркування тексту, щоб поділити укладену в ньому інформацію таким чином:

- V «галочкою» позначається те, що вже відомо учням;
- Знаком «мінус» позначається те, що суперечить їх уявленню;
- + Знаком «плюс» позначається те, що є для них цікавим і несподіваним;
- ? «Запитання» ставиться, якщо щось не зрозуміло, виникло бажання дізнатися більше.

II етап: читаючи текст, учні позначають відповідною позначкою на полях окремі абзаци та речення

III етап: учням пропонується систематизувати інформацію, розташувавши її відповідно до своїх позначок у наступну таблицю:

V + - ?

IV етап: послідовне обговорення кожної графи таблиці.

Вважаємо, що саме цей прийом сприяв розвитку аналітичного мислення, був засобом відстеження розуміння матеріалу.

Нас приваблює те, що етапи ІНСЕРТУ відповідають всім трьом фазам уроку: виклику, осмисленню, рефлексії.

Сучасний урок географії - це урок, на якому повинно бути максимум дитини та мінімум вчителя; урок, на якому більше працюють діти, а педагог тільки спрямовує їхню роботу; урок, на якому немає обов'язків, немає стереотипу.

Працюючи з дітьми 6-11 класів ми чітко з'ясували, що навчитися критично мислити можуть всі, але не всі хочуть це робити. Критичному мисленню потрібно вчити, тому що це є пошук здорового глузду. Результатом такого вміння буде здібність розсудити об'єктивно та вчинити логічно, з урахуванням

як своєї точки зору, так і інших думок, уміння відмовлятися від своїх упереджень.

Критичне мислення здатне висунути нові ідеї та побачити нові можливості, які дуже істотні під час вирішення проблем.

Важливо вміти:

- виявити упередження;
- передати знання одне одному;
- вплив цих знань для вирішення цієї проблеми [3].

Критично мисляча людина ставить питання:

- Що я знаю?
- Що я дізнався про нового?
- Як змінилися мої знання?
- Що я робитиму з цим?

Висновки. Критичне мислення – складне й багаторівневе явище. Мислити критично означає вільно використовувати розумові стратегії та операції високого рівня для формулювання обґрунтованих висновків і оцінок, прийняття рішень.

З педагогічної точки зору критичне мислення – це комплекс мисленнєвих операцій, що характеризується здатністю людини:

- аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел;
- бачити проблеми, ставити запитання;
- висувати гіпотези та оцінювати альтернативи;
- робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його.

Цим мисленнєвим операціям можна й необхідно навчати, а далі – вдосконалювати їх, тренувати, як, наприклад, тренують м'язи спортсмени чи техніку гри – музиканти. І саме школа є ідеальним середовищем для цього..

Література

1.Пометун О.,Сущенко І. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи. Київ : Освіта, 2016. С.33–40.

2. Полат Е.С.Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. Москва: Лабиринт, 2000. 120 с.

3.Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. *Відкритий урок*. 2002. №5-6. С. 3–5.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ВИМОГИ НУШ

А.В.Немазенко,

вчитель початкових класів,
ЗЗСО І-ІІІ ст. Нерубайський НВК «школа-гімназія»
Нерубайської сільської ради
Біляївського району Одеської області

Сьогодення вимагає компетентнісного підходу до навчання, яке є освітянською реалією. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасної загальноосвітньої школи, головне завдання якої — підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а в майбутньому і професійних ситуаціях.

Тому актуальним завданням сучасної школи є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетенцій особистості [3].

Результатом такого процесу має бути сформованість загальної компетентності людини, яка включає сукупність ключових компетенцій і є інтегрованою характеристикою особистості.

Реформа української школи спрямована на переорієнтування процесу навчання на розвиток особистості учня, навчання його самостійного опанування нових знань. Компетентнісна освіта зорієнтована на практичні результати, досвід особистої діяльності, вироблення взаємин, що зумовлюють принципові зміни в організації навчання, яке має спрямування на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань та вмінь учнів [2].

Про компетентнісний підхід до формування змісту освіти зазначено в Державних стандартах освіти, його реалізовано в Критеріях навчальних досягнень учнів. Під компетентнісним підходом розуміють спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток ключових (базових, основних, надпредметних) та предметних компетентностей особистості [1].

Поняття *компетентність* традиційно вживають у значенні *коло повноважень*, а компетентність пов'язана з обізнаністю, авторитетністю,